

ORTA ASYA'DA KURULAN İLK TÜRK DEVLETLERİ

ASYA HUN İMPARATORLUĞU

- Türk dünyasının ilk devletidir.
- Türk devlet geleneğinin temeli kurulmuştur.
- M.Ö .58’de iç çarpışmalar görülmüştür .
- 48 ‘de Kuzey - Güney olarak ikiye ayrıldı .
- 150 ‘de Kuzey Hun’lar Batı’ya göç etti.
- 216’da Güney Hunlar Çin hakimiyetine girdi

GÖKTÜRK İMPARATORLUĞU

- 552’de Avarlar’ın yıkılması sonucu Bumin Kağan tarafından kuruldu.
- Merkez Ötüken.
- “TÜRK” adıyla kurulan ilk devlet.
- 582’de Doğu - Batı olarak ikiye ayrıldı .
- 630’da Doğu , 659’da Batı Göktürk Çin hakimiyetine girdi.

2.GÖKTÜRKLER (KUTLUK)

- 681’de Kutluk Kağan tarafından kuruldu.
- 38 harfli Göktürk alfabesi icat edildi .
- Türk tarihinin ilk yazılı belgesi “ Orhun Abideleri” yapıldı .
- 745’te Uygurlar tarafından yıkıldı .

UYGUR DEVLETİ

- 745'te Kutluğ Bilge Kül Kağan tarafından kuruldu.
- Merkez Karabalasagun(Ordubalık).
- İlk yerleşik Türk devletidir.
- Gök tanrı inancı ve Uzakdoğu dinleri de yayılmıştır.

- 751 Talas Savaşı'ndan sonra İslamiyet ile tanıştılar.
- Karluk ,Yağma, Çiğil İslamiyet'i kabul eden ilk Türk boyları.
- 18 harfli Uygur alfabesini kullandılar.
- Kırgızlar tarafından yıkılmıştır.

KIRGIZLAR

- 840'ta Ötüken'de kuruldu.
- Günümüze ulaşan “Manas” destanı tarihi belge niteliği taşır.
- Moğollar tarafından yıkılmıştır.

SİBİRLER

- Volga ‘dan Kafkaslara kadar uzanan bölgede 6.yy da kuruldu.
- Bugünkü Sibirya adını buradan alır.
- Avarlar tarafından yıkılmıştır.

AVARLAR

- Göktürklerin baskısıyla bugünkü Macar topraklarına yerleştiler.
- Sasaniler ile işbirliği yaparak İstanbul'u kuşatmışlardır.
- İstanbul'u kuşatan ilk Türk boyu.
- 845'te franklar tarafından yıkılmıştır.

TÜRGİŞLER

- Merkezi Balasagun olup Türkistan'da kuruldu.
- Emevilerle mücadele etmişlerdir.
- İlk para basan Türk devletidir.
- Karluklular tarafından yıkılmıştır.

KARLUKLAR

- Talas savaşındān sonra İslamiyet'i kabul eden ilk Türk boyu.
- Karahanlı devletinin etnik temelini oluşturmışlardır.

BULGARLAR

- Göktürklerin yıkılmasından sonra kurulmuştur.
- Hazarların baskısıyla Tuna ve İtil-Volga Bulgarları olarak ikiye ayrılmıştır.
- Tuna Bulgarları Hıristiyanlığı kabul ederek Slavlar içinde eriyip yok olmuşlardır.

- İtil-Volga Bulgarları Müslüman tüccarların etkisiyle İslamiyet'i resmi din olarak kabul edip benliklerini koruyabilmişlerdir.
- 1237'de Moğollar tarafından yıkılmalarına rağmen bugün de Kazan Türkleri adıyla yaşamaktadır.

MACARLAR

- Peçenek baskısı sonucu Ural-İtil'den bugünkü Macaristan'a yerleşmişlerdir.
- Hristiyanlığı benimsediklerinden Türk ırkının özelliğini koruyamamıştır.
- Türk tarihi ile ilgili araştırmalar yapan “Budapeşte Türkoloji Enstitüsü”nü kurmuşlardır.

PEÇENEKLER

- Oğuzların baskısıyla Aral Gölü civarında Karadeniz'in kuzeyine gelmişlerdir.
- Slavlarla mücadele etmiş ve bağımsız bir devlet kuramamışlar.
- 11.yy da Bizans egemenliğine girerek paralı asker olarak görev yapmışlardır.
- 1071'de Malazgirt Savaşında Büyük Selçuklularla birleşmişlerdir.

OĞUZLAR(UZLAR)

- En kalabalık Türk Boyudur.
- Orta Asya'da kalan kolu Selçuklu ve Osmanlı gibi önemli devletler kurmuşlardır.
- Küçük bir bölümü ise Balkanlara gelerek devlet kuramamış ancak Bizans ordusunda ücretli olarak görev yapmışlardır.
- 1071 Malazgirt savaşında Büyük Selçuklularla birleşmiştir.

KIPÇAKLAR(KUMANLAR)

- Türk ırkının fiziki olarak en güzel boyudur.
- Dede Korkut Destanı'na konu olmuşlardır.
- Moğolların Türkleşmesinde etkili olmuştur.
- 1239'da Moğol ve Bizans etkisi ile yıkılmışlardır.

AKHUNLAR(EFTALİTLER)

- Kuzey Hunların soyundandır.
- Çin hakimiyetini kabul etmeyip Göktürk-Sasani toprakları arasında kuruldu.
- Göktürk ve Sasani saldırılarıyla 567'de yıkılmıştır.

MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ

KARAHANLI DEVLETİ

- Bilge Kül Kadir Han tarafından merkez Balasagun olmak üzere 840'da kuruldu.
- Karluk, Yağma, Çiğil boyları etnik temeli oluşturur.
- İlk kervansaray örnekleri görülür.
- Türkçe resmi dil olarak kabul edildi.
- Saltuk Buğra Han döneminde İslamiyet'i resmi din olarak kabul etmişlerdir.
- Divan-ı Lügati't Türk ve Kutadgu Bilig gibi

- 1046'da Doğu-Batı olarak ikiye ayrıldı.
- Doğu Karahan 1130'da Karahitaylılara tabi oldu.
- Batı Karahan 1212'de Harzemşahlar tarafından yıkıldı.
- Doğu Karahan ise 1211'de ortadan kalktı.

GAZNELİ DEVLETİ

- Alp Tekin tarafından Gazne merkezli olarak 963'te kuruldu.
- Halaç (Kalaç) Türkleri tarafından kuruldu.
- Sultan Mahmut'un 17 Hint seferi ile Hindistan'ın İslamlaşması sağlandı.
- Batı yönündeki seferde Irak'taki Büveyhoğulları, Gazne topraklarına katıldı.
- Abbasi halifesi tarafından Gazneli Mahmut'a “Sultan” ünvanı verildi.

- İlk defa “Sultan” ünvanını kullanan Türk hükümdarı Gazneli Sultan Mahmut’tur.
- 1040’ta Selçuklularla yaptığı Dandanakan Savaşı sonucunda Gazneliler zayıfladı.
- Gurlular tarafından 1187’de yıkıldılar.
- Yıkılışlarında çok uluslu bir yapıya hakim olmaları etkili oldu.

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ

- Oğuzların Üçok kolunun Kınık boyundan.
- Bilinen ilk lideri Selçuk Bey'dir.
- 1040 Dandanakan Savaşı'ndan sonra resmen bağımsız oldu.
- Selçuk Bey'den sonra Tuğrul ve Çağrı Beyler dönemi başladı.
- 1048'de Doğu Anadolu'ya hakim oldular.
- Tuğrul Bey Bağdat'ta Büveyhoğulları'na son verdi.

- İslam dünyasının siyasi hakimiyetini Türkler temsil etti.
- 1071 Malazgirt ile yükselme dönemine girdi.
- Bu zaferle Türkiye Tarihi başlamıştır.
- 1141 Katvan Savaşıyla yıkılış dönemine girdi.
- 1157 Sultan Sencer'in ölümüyle yıkılmıştır.

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ

- Süleyman Şah tarafından 1077'de kuruldu.
- Merkezi İznik'tir.
- Başlangıçta Büyük Selçuklu Devletine bağlı idi.
- İlk Haçlı Seferi'nden sonra devlet merkezi Konya'ya taşındı.
- 1176 Miryokefalon Zaferi ile Anadolu kesin Türk yurdu oldu.

- Bu savaşla Anadolu'da Bizans etkinliği son buldu.
- Antalya, Sinop, Suğdak limanları ile ticaret gelişti.
- Kervansaray yapımı gelişti.
- Alaaddin Keykubat dönemi en parlak devir.
- Tüccarların malları devlet garantisine alındı.
- Anadolu ticaret merkezi oldu.

- Yabancılarla düşük gümrük tarifesi uygulandı.
- Yassıçemen Zaferi ile Moğol tehlikesi oluştu.
- Alaaddin Keykubat ölümü ile devlet zayıfladı.
- Baba İshak isyanı ile devlet zayıfladı.
- İlk dini nitelikli isyandır.
- 1243 Köseadağ Savaşı kaybedildi.

- Bu yenilgi ile Moğol hakimiyeti başladı.
- Anadolu Moğollar'ın İlhanlı kolunun bir ili haline geldi.
- 1308'de Anadolu Selçuklu Devleti tamamen ortadan kalktı.
- Batıda bağımsız Türk boyları ortaya çıktı.
- Anadolu'nun Türk yurdu kalması sağlandı.
- Anadolu'nun İslamlaşması sağlandı.